

Hur kan vi optimera övervakning av gräsmarker och småbiotoper genom samverkan mellan nationella och regionala program?

Sammanfattning av panelsamtal vid Remiilmöte 5 december 2018 i Örebro

Deltagare

Moderator:

Matt Hiron, institutionen för ekologi, SLU

Panelen:

Per Toräng, SLU, Maria Hall Diemer, Naturvårdsverket, Anders Glimskär, SLU, Helena Rygne, Lst Örebro, Urban Gunnarsson, Lst Dalarna, Ola Inghe, Naturvårdsverket, Henrik Hedenås, SLU, Lisa Karlsson, Jordbruksverket, Eric Cronvall, SLU

Övriga deltagare:

Representanter från länsstyrelser, Naturvårdsverket, och SLU

Vad ska vi följa med de olika programmen?

Inledning av Matt

Tillståndsbeskrivning är en del av miljöövervakningen. När det gäller fåglar är vi bortskämda med mycket data som används inom forskning och miljömålsuppföljning. Men ingen visste från början hur resultaten från miljöövervakning av fåglar mm, med stora konstaterade nedgångar, skulle utvecklas över tid.

Hur vet vi att vi använder rätt parametrar inom miljöövervakningen av småbiotoper och gräsmarker för att upptäcka eventuella förändringar?

- Vad skulle vi ha velat övervaka för gräsmarker och småbiotoper om vi hade startat övervakningen lika tidigt som fågelövervakningens startade?

- Vad är det vi kan upptäcka i de program som finns för övervakning av småbiotoper och gräsmarker som vi hört om under detta möte? Paralleller mellan programmen etc.
- Idag ger teknologin plötsligt förändrade förutsättningar och möjligheter. Är det ett hot mot befintliga program?

Panelen om de olika programmen:

NILS

En tidig vision var att kombinera stickprov i fält med fjärranalys och den gäller fortfarande. Inte säkert att fält alltid ger bäst data (t. ex. för busktäckning). Exempelvis är riksskogstaxeringens bedömningar av skiktning i skog, svårt i fält. Risk för glidningar i bedömning över tid, då kan teknik korrigera. NILS styrka är att fånga vanliga fenomen i vardagslandskapet – svagheten är att fånga ovanliga saker. NILS ger OK trender för det vanliga. Är försiktiga med att larma, gäller att vara säker på vad förändringarna i data visar. **MOTH** (<https://www.slu.se/en/Collaborative-Centres-and-Projects/moth/>) fångade fler naturtyper än vad som nu kommer med i NILS. Förändrad efterfrågan sedan starten ger behov av justerat utlägg för NILS. Vi behöver ”minska på trivialslogen” och styra om inriktning, bland annat via modeller. Eventuellt flygbildstolkning som ett tredje steg. En viktig fråga är hur ett förändrat NILS ska synka med annan pågående övervakning? Enligt NV ska NILS inte profilera mot jordbrukslandskap eftersom Remiil finns där, snarare mot våtmarker mm.

Remiil

Från starten var upplägget att göra en regional förtätning och fördjupning av det nationella stickprovet för att få svar på frågeställningar på regional nivå till underlag för regional miljömålsuppföljning. För till exempel gräsmarker finns behov av att följa arealer av olika gräsmarkstyper samband i landskapet och kvaliteter i gräsmarkerna – helst på länsnivå men vi har redan från början varit tydliga med att det inte är möjligt för de allra flesta variablerna men att resultat ska kunna presenteras för grupper av län och per landskapstyp. Om Remiil skulle ge resultat per län krävs det ett betydligt större stickprov för de flesta variablerna och kostnaden för det är mycket hög i förhållande till budgeten för regional miljöövervakning. En bättre samordning från den nationella miljöövervakningen ger dock möjligheter till säkrare resultat per landskapstyp inom en grupp av län.

Kvalitetsuppföljningen av ängs- och betesmarker

Kvalitetsuppföljningen av Ä&B är ett stickprov av objekt inom ängs- och betesmarksinventeringen (innefattar enligt resultat från t.ex. Remiil knappt hälften av de värdefulla betesmarkerna). Syftet är att fånga förändringar i

artsammansättningen (samma fältmetodik som Remiil). Även vanliga arter ingår. Förhoppningsvis går det att få fram ett bra index framöver, arbete pågår.

Biogeografiska uppföljningen

Biogeografiska uppföljningen är inget eget system utan utnyttjar befintliga miljöövervakningsprogram. För vissa ovanliga naturtyper görs särskild uppföljning. Det är ett problem att befintliga program är uppbyggda för ett annat syfte än biogeografisk uppföljning. THUF levererar klassningar, men ger bara tillräckligt data för de vanligaste naturtyperna. Specialinventeringar kompletterar, det finns en pågående utveckling där rapporteringen blir en bristanalys.

Biogeografiska uppföljningen har svårt få fram bra data på nationell nivå från de befintliga programmen.

Diskussion

(frågor markerade med blått)

Remiils design

Thomas Johansson, Lst Kalmar: Borde vi minska antal parametrar i Remiil, för att få bättre data?

Anders G: Vi måste vänta in att förändringarna sker innan övervakning ändras eller läggs ned. Jämför exemplet jordbruksfåglarna: om man hade slutat inventera efter 5-6 år hade man inte sett nedgången. Förändringar tar tid.

Matt: Man försöker se mönster i data man samlar in, åtminstone som forskare

Mats T, Lst Stockholm: Hur mycket mer vet vi efter ytterligare en programperiod med Remiil?

Anders G, SLU: Det är ett bredare program som vi genomför den här programperioden (2015-2020). Fler län deltar också jämfört med förra perioden och det ger mer info. Det är en avvägning hur brett man ska övervaka i förhållande till vad det får kosta. Vi vet inte innan vi samlat in och utvärderat data hur stora förändringarna kommer att vara och hur lätt det är att hitta dem.

Urban G, Lst W: Budgeten styr hur snabbt förändringar kan urskiljas i programmen.

Samordning av datainsamling och datahantering

Fråga: Är fältmetoder samordnade?

Anders G, SLU: Varje datainsamling utformas för att ge maximalt utbyte givet en viss budget, men även om Remiil utformat egen metodik går de flesta parametrarna ändå att samanalysera med Kvalitetsuppföljningen och NILS.

Henrik H, SLU: Viktigt att använda samma enheter i data och att göra klassningar på samma sätt. Däremot kanske inte nödvändigt med exakt med samma metoder.

Matt: Behövs ett samlat system för MÖ-data?

Ola, NV: Viktigt att enkelt kunna få ut allt liknande data, oavsett var/hur de samlats in. De data vi pratar om nu hamnar troligen inom kommande datavärdskap för arter. Exempel med riksskogstaxeringen och NILS visar på svårigheter att få ut data samlat.

Anders G, SLU: man försöker samordna själva dataförvaltningen mellan sina uppdrag från Lst, Nv och Jv, men beställarna styr i grunden vad/hur som ska samordnas.

Ola, NV: datavärdskapet kommer med pengar, frågan är hur mycket, vad de räcker till. Det blir ett delat datavärdskap. Vetenskapsrådet finansierar LifeWatch, analysportal, där olika datakällor samlas.

Per T, ADB: SLU har genomfört en brist- och åtgärdsanalys, den ska vara underlag för ansökningar till EU.

Allmänt om samverkan

Lisa: Systemens uppbyggnad kräver samverkan, själva följer Jv bara "egna" objekt. Man kan inte styra övriga övervakningen, men vill samverka. Framst intresserade av nationella nivån, men även produktionsområdesnivå eftersom det finns variation i mekanismer och processer.

Anders: En viss budget per uppdrag ger avgränsning av respektive insats – men dålig helhet, utvärderingar av befintliga data för nya frågeställningar visar på glapp, olika syften. Då blir det beställarnas uppgift att synka.

Helena: Vi har gått mot att regional miljöövervakning via Remiil tar ansvar för nationell övervakning av gräsmarker och småbiotoper vilket inte är helt logiskt. Vi har tagit fram förslag på bättre samordning med Naturvårdsverkets och Jordbruksverkets nationella miljöövervakning. Ett första steg är att NV finansierat nationell flygbildstolkning 2018, vilket frigjort medel för länsstyrelserna till fler fältprovtytor. Diskussioner pågår också med JV för att anpassa fältprovtytor inom Kvalitetsuppföljningen så att de blir mer funktionella och samordnade med regionala gräsmarksövervakningen. En bättre samordning behövs inte minst för att kunna ge underlag till den biogeografiska uppföljningen.

Användning av resultaten

Karin, Lst Gävleborg: Vad gör vi med resultaten från miljöövervakningen? Hur och när pratar vi åtgärdsbehov?

Ola, NV: Det är inte säkert att något händer (åtgärder) fast MÖ belägger förändringar. Viktigt att koppla naturinfor till respons, exempelvis miljöstöden i jordbruket. Skog, t. ex. koppla olika förändringar till skogsägartyp. Eller koppla till fysisk planering.

Lisa, JV: Övervakningen ska generera miljömålsuppföljning och underlag för åtgärdsförslag, sedan är det politikens uppgift att hantera detta.

Louise Ellman Kareld, Lst Kronoberg: Det måste finnas färdiga enkla indikatorer för att följa upp miljömålspreciseringarna. Det finns mycket lite pengar på länen för miljömålsuppföljning, så det behöver gå enkelt.

Helena: SLU har på uppdrag från Jordbruksverket och länsstyrelserna tagit fram en småbiotopsindikator med olika steg av fördjupning. Data från NILS och Remiil som kommer användas. Nu återstår att få den operativ (projekt under 2019). Likaså för gräsmarker pågår arbete med att ta fram indikatorer för bland annat grön infrastruktur. Tar dock tid och ett problem är var indikatorerna ska redovisas i och med att antalet indikatorer på www.sverigesmiljomal.se är begränsade till max 5 per mål.

Ola: Miljödepartementet anser inte att miljöövervakningen ska svara för allt som behövs för miljömålsuppföljningen, men andra departement verkar tycka något annat. Credit till Jordbruksverket för vidare arbete med att få fram indikatorer, Naturvårdsverket bör göra mer.

Ullrika Sahlin, Lunds universitet: Var finns listan på vilka data t. ex. länen behöver i sitt arbete, ett underlag för att styra utveckling av indikatorer m. m.
Louise, Lst Kronoberg: målmanualen (från Jordbruksverket) styr behovet.

Malin Almquist, Lst Södermanland: hur ska man få tag på all bra data som visats nu?

- Årsrapporter och rapporter från indikatorprojekt inom Remiil presenteras på www.remiil.se. E-post skickas ut till kontaktpersoner för Remiil med info.
- Presentationerna från det här mötet finns på www.remiil.se
- På Jordbruksverkets, Naturvårdsverkets och SLU:s webbsidor finns rapporter från de nationella programmen.
- Resultaten från Remiil och NILS kommer att finnas inom datavårdskap på SLU där det ska bli möjligt att plocka ut data och ställa frågor som ger resultat på statistiskt säkerställd nivå.

Övrigt

Anders Jacobsson, SLU: det finns behov av en årlig/regelbunden datasammanställning för arter m m, typ statistisk årsbok, vem ska göra det?

Henrik, SLU: det mesta som diskuterats under mötet är policydriven övervakning; jfr frågebaserad övervakning, för att t ex följa upp myrrestaurering – det kräver en annan design på övervakningen.

Per Hedenbo Lst Västmanland antecknade under paneldiskussionen. Stort tack!
Helena Rygne har sammanfattat och strukturerat om under rubriker samt kompletterat något.